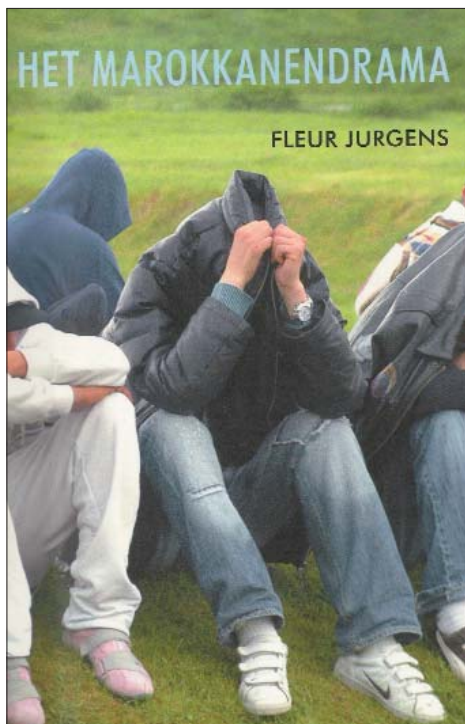

Open deuren in Dalrymple-kleurtje

Waarheen met Marokkaanse jongens en hun gezinnen in Nederland? In *Het Marokkanendrama* bepleit Fleur Jürgens toezicht en dwang. Daarbij gaat ze voorbij aan haar eigen bevindingen over de sociaal-economische en culturele integratie en die over genetische aanleg. En passant schetst zij het beeld van een antipathieke etnische Marokkaanse onderklasse.

MELLOUKI CADAT

Fleur Jürgens in een notedop: 'De verstoorde gezagsverhoudingen in het gezin, een opvoeding met achterdocht ten opzichte van Nederland, de islamitische huwelijksmoraal die moeders onmachtig maakt, een sterk eergevoel, een genetische aanleg, aanpassingsstress, onderwijs- en kennisachterstand van ouders, en de Nederlandse gedoogcultuur grijpen in elkaar en gaan een noodlottige verbinding met elkaar aan. Deze explosieve samenloop van omstandigheden zorgt ervoor dat er in de achterstandswijken een Marokkaanse onderklasse groeit van rancuneuze jongemannen, die Nederland de schuld geven van hun kansarme status'. Dit is de boodschap van *Het Marokkanendrama*, dat wil verklaren waarom Marokkaanse jongens zich in Nederland misdragen en voor voortdurende overlast zorgen, 'van tasjesroof tot intimidatie van buurtbewoners'.

In haar epiloog stelt Jürgens dat misdaad niet te reduceren valt tot sociale of culturele omstandigheden. Deze sociologische 'denkfout' is volgens haar 'nog

steeds gemeengoed onder hulpverleners'. Voor haar staat de vrije keuze, de toerekeningsvatbaarheid van het Marokkaanse individu, centraal. Misdaad 'komt voor het grootste deel voort uit menselijke ondeugd'. Gaandeweg haar verkenning is zij 'gaan geloven' in een overheidsbeleid 'dat de nadruk op ieders verantwoordelijkheid voor eigen handelen legt'. Dit houdt in: minder sociale ontfermzucht en meer politionele en justitiële bemoeizorg. Jürgens eindigt met een zestal beleidsaanbevelingen in deze sfeer, zoals: 'zorg dat ouders met opgroeiende kinderen niet langdurig een uitkering trekken', 'zorg dat het jeugdstrafrecht een jonge draaideurcrimineel kan straffen en niet alleen kan heropvoeden'; 'maak ouders aansprakelijk – ook financieel – voor verkeerd gedrag van hun kinderen'.

Gebrekkig

Wat gelijk opvalt in de verantwoording van het 'onderzoek' van Jürgens is de gebrekkige opzet en uitvoering. Om te beginnen kreeg zij Marokkaanse jongens en hun ouders helemaal niet te spreken, terwijl zij wel erkent dat dat nodig was geweest. Dat maakt haar verhaal ook zoveel zwakker en ongeloofwaardiger dan het boek *Leven aan de onderkant van de samenleving* van de Engelse psychiater Theodore Dalrymple. Hij baseerde zijn verhaal over slachtoffers die nooit zelf verantwoordelijkheid nemen namelijk wèl op gesprekken met zijn patiënten uit de lagere klassen. Net als Dalrymple

probeert Jürgens te laten zien dat politieagenten en sociale professionals hun problematische klanten doodknuffelen en criminaliteit goedpraten door te wijzen op armoede en discriminatie. Bij het benoemen van de Marokkaanse onderklasse nuanceert Jürgens niet. Ze heeft het niet over de Marokkaanse middenklasse, noch over Marokkaanse meiden en alleenstaande moeders. Daarmee stigmatiseert zij en passant de hele Marokkaanse gemeenschap.

Jürgens baseert haar boek op gesprekken met professionals. Maar de professionals die ze te spreken kreeg zijn heel specifiek. Het grote aantal managers in verhouding met frontlinie-professionals valt op. Het gaat om mensen (deels met pensioen!) die wel over Marokkanen kunnen praten maar niet direct met Marokkaanse jongens werken of hebben gewerkt. Deze informanten missen dus actuele en directe ervaring met de onderklasse in wording. Hoe kun je in deze omstandigheden serieus onderzoek doen in opdracht van het wetenschappelijke programma van de Politieacademie? Dat kan dus niet, en dan begrijp je waarom Jürgens het heeft over 'journalistiek onderzoek'.

Klagerig

Maar ook haar 'journalistieke onderzoeksmethode' rammelt. Bijlagen zoals probleemstelling en vragenlijsten ontbreken. Jürgens maakt op verontwaardigde toon duidelijk dat zij op zoek was naar een speciaal soort informant: eentje die bij voorbaat bereid was 'iets algemeen over Marokkaanse klantjes te melden' in antwoord op de vraag: 'In hoeverre speelt de gezinssituatie van Marokkaanse jongens een rol in hun kans op ontsporen?' Jürgens laat ons vervolgens verongelijkt weten dat haar informanten tijdens de gesprekken verschrikkelijk moeite hadden met generaliseren. Vind je het gek? Als je als 'onderzoeker' uitgaat van een dergelijk sterk beladen en vooringenomen denkkader,

dan kan het toch niet verbazen dat je weinig respons krijgt? Ook al erkent Jürgens dat haar onderzoeksmethode selectief is, ze permitteert zichzelf op een klagerige toon fel uit te halen naar haar respondenten. Ze moest 'hemel en aarde bewegen' en 'praten als Brugman' om de professionals te overreden tot een interview. In plaats van in de zwakte van haar eigen vraagstelling zoekt Jürgens de verklaring daarvoor bij de professionals. Arglistig vraagt ze zich af: waren ze soms bang voor hun Marokkaanse cliënten, of bang om hun subsidie te verliezen?

Daar komt bij dat het literatuuronderzoek van Jürgens gaten vertoont. Het is om te beginnen onvolledig. Zij betreft noch het werk van Bovenkerk (*Essay over de oorzaken van allochtone misdaad*, 2002), noch het werk van Marion Van San (*Stelen en steken. Delinquent gedrag van Curaçaose jongens in Nederland*, Het Spinhuis 1998) bij haar verslag. Minder bekende namen komen al helemaal niet aan de orde. Dat Jürgens Marion van San niet citeert is zeer opmerkelijk. Zij neemt namelijk Van Sans stelling dat het criminele gedrag onder Antilliaanse jongeren aan de opvoeding ligt (moeders grijpen vaak bewust niet in) zo van haar over, en past die toe op Marokkaanse jongens.

Tegenstrijdig

Jürgens boek is ook een vat vol tegenstrijdigheden. Zo stelt zij op bladzijde 120 nog voorzichtig dat met betrekking tot een genetische verklaring voor het gedrag van de jongens alles nog aangevoerd moet worden. Maar op bladzijde 151 vindt ze onomwonden dat genetische aanleg mede de oorzaak is van de Marokkaanse onderklasse. Haar inspirator Dalrymple zet genetisch determinisme overigens opzij als een onbevredigende verklaring.

De schoen wringt het meest in haar verhaal als het gaat over de toerekeningsvatbaarheid van Marokkaanse jongens.

Aan de ene kant stelt zij dat sociaal-economische, etnisch-culturele, religieuze, institutionele en genetische factoren het gedrag van Marokkaanse jongens bepalen. Aan de andere kant gelooft (sic!) zij in een beleid waarin 'ieders verantwoordelijkheid voor eigen handelen' centraal staat. Dat is een denkfout. Je kan niet én externe oorzaken aanwijzen voor het gedrag van Marokkaanse jongens, én ze absoluut 'toerekeningsvatbaar' verklaren, alsof ze 'vrij' zijn van zulke invloeden. Daarmee duwt zij de Marokkanen in Nederland in een onmogelijke spaagaat.

Het was interessanter geweest als Jürgens echte taboes had doorbroken. Zoals bijvoorbeeld Godfried Engbersen deed toen hij in het kader van de Sociale Agenda schreef: 'Sluit je ogen niet voor de onderklasse van de 21ste eeuw'. Een taboe is dan: 'Publieke bijstandsgelheimen rond langdurige werkloosheid en sociale zekerheid die in meer of mindere mate bekend zijn, maar waarover geen systematische kennis bestaat en waarvoor men vaak de ogen wenst te sluiten.' En een remedie: 'Er is geen moreel beschavingsoffensief nodig voor het bestrijden van onderklassenvorming, maar een offensief ter verbetering van de emanciperende en integrerende werking van instituties als arbeid, onderwijs en sociale zekerheid'.

Onder de Marokkaanse onderklasse, onder het Marokkanendrama, schuilt de Nederlandse onderklasse, het Nederlandse kansarmendrama.

Mellouki Cadat werkt bij MOVISIE, en is projectleider 'Culturele spanningen en radicalisering'.

Het Marokkanendrama. Fleur Jürgens. Amsterdam: Meulenhoff, 2007. ISBN 978 90 290 79921, 176 blz., € 15,00.